

засобами соціальної дестабілізації, що полягає, насамперед, у маніпулятивному, підпорядкованому приватним інтересам, впливові, формуванні бажаних настроїв і очікувань, соціальної позиції громадянина в цілому. Деякі ЗМІ, особливо в умовах авторитарних чи тоталітарних режимів, не налаштовані, як свідчить практика, на об'єктивне висвітлення соціально-політичної ситуації в країні чи світі.

Складається таке враження, що їх завдання в кращому випадку – промовчати, в інших – відреагувати, бажано якомога оперативніше з викладом подій у контексті пріоритетних, як правило, корпоративних інтересів чи доміанти дня, скажімо, конфліктогенної, однак, уникаючи при цьому всебічності висвітлення ситуації. Деякі ЗМІ, зокрема російські, постійно перекручували сутність і зміст протестних настроїв, показуючи їх тільки в негативному світлі.

Таким чином, сутність протестних настроїв українського суспільства, їх потенціал, масштаб і характер поширення обумовлюються трьома групами факторів: а) об'єктивними, що визначаються, передусім, соціально-економічними умовами буття людини; б) соціально-психологічними особливостями сприйняття викликів, ризиків і небезпек, що постали перед соціумом; в) характером впливу засобів масової інформації – інформаційно адекватним чи технологічно-маніпулятивним.

Відповідно, протестним настроям притаманні:

- позаідеологічна, в переважній більшості, спрямованість, хоча мають місце окремі спроби використати їх як елемент політичних технологій, боротьби за інформаційний простір;
- намагання учасників соціальних акцій відстояти свої громадянські права, привернути увагу влади до її «слабких ланок»;
- потенціал постійного зростання за умов посилення кризових явищ;
- відсутність ідеології, програми політичної боротьби, реальних шляхів подолання кризи, хоча очевидним є їх революційний потенціал;
- сприяння перетворенню політичної влади в ефективний механізм соціального управління шляхом зміни її існуючого формату, загальної архітектури у новій цивілізаційній парадигмі відносин «правова держава – громадянське суспільство».

Список використаних джерел

1. Головаха Є. Хоча протестні настрої високі, ідея третього Майдану не знаходить підтримки / Є. Головаха [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zik.ua/news/2016/11/28/golovaha_hocha_prottestni_nastroi_vysoki_ideya_tretogo_maydanu_ne_znahodyt_998949
2. Бекешкіна І. Третій Майдан. Соціолог оцінила протестні настрої в Україні / І. Бекешкіна [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://24tv.ua/tretyi_maydan_sotsiolog_otsinila_prottestni_nastroi_v_ukrayini_n750554
3. Черенько Л. Протести починаються когدا бедных в стране 50%. У нас уже 58% / Л. Черенько [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://reporter.vesti-ukr.com/tolkovo/34059-protesty-nachinayutsya-kogda-bednyh-v-strane-50-u-nas-uzhe-58.html>
4. Доходи 1% найбагатших у країні в 43 рази перевищують середні доходи найбіднішої частини населення (опитування) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.grushevskogo5.com/sobitiya/dokhodi-1-naybagatshikh-u-kraini-v-43-raziperevishchuyut-seredni-dokhodi-naybidnishoi-chastini-nase/>

References

1. Golovaxa Ye. Xochyа pprotectni nactpoi' vycoki, ideya tpet'ogo Majdanu ne znaxodyt' pidtpymky / Ye. Golovaxa [Elektponnyj pecupc]. – Pezhym doctupu: http://zik.ua/news/2016/11/28/golovaha_hocha_prottestni_nastroi_vysoki_ideya_tretogo_maydanu_ne_znahodyt_998949
2. Bekeshkina I. Tretij Majdan. Cociolog ocynilyа pprotectni nactpoi' v Ukraїni / I. Bekeshkina [Elektponnyj pecupc]. – Pezhym doctupu: http://24tv.ua/tretyi_maydan_sotsiolog_otsinila_prottestni_nastroi_v_ukrayini_n750554
3. Chepen'ko L. Ppotecky nachinajutcyа kogda bednyx v ctpane 50%. U nac uzhe 58% / L. Chepen'ko [Elektponnyj pecupc]. – Pezhym doctupu: <http://reporter.vesti-ukr.com/tolkovo/34059-protesty-nachinayutsya-kogda-bednyh-v-strane-50-u-nas-uzhe-58.html>
4. Doxody 1% najbagatshyx u kraїni v 43 pazy pepevyshhujut' cepedni doxody najbidnishoi' chactyny nacelejnnyа (opytuvannjya) [Elektponnyj pecupc]. – Pezhym doctupu: <http://www.grushevskogo5.com/sobitiya/dokhodi-1-naybagatshikh-u-kraini-v-43-raziperevishchuyut-seredni-dokhodi-naybidnishoi-chastini-nase/>

Sheyko A. V., postgraduate student of the department, National Pedagogical Dragomanov University (Ukraine, Kyiv), anton-sheyko@yandex.ru

Features of protest moods in Ukraine in the context of self-organization of civil society

The peculiarities of protest moods in Ukraine are analyzed, factors influencing the level of protest activity of the population are analyzed, due to the analysis of social and political conditions of civil society development in Ukraine. The main problems of the Ukrainian society that have become the reason of not the usual political activity of citizens are revealed.

Keywords: civil society, social protests, social entropy, protests moods.

* * *

УДК 327(470+571)+(477)

Кундеус О. М.,

кандидат політичних наук, доцент кафедри політології і соціології, Рівненський державний гуманітарний університет (Україна, Рівне), oksana_kundeus@ukr.net

ІНФОРМАЦІЙНА СКЛАДОВА «ГІБРИДНОЇ» ВІЙНИ РФ ПРОТИ УКРАЇНИ

Стаття присвячена розумінню інформаційної складової «гібридної» війни, яку Російська Федерація запровадила задовго до військової агресії. Згадано, що агресивного інформаційно-психологічного впливу зазнало не тільки українське суспільство, громадяни країн пострадянського простору, а й, не в останню чергу, країни Європейського Союзу та США.

При цьому, у науковій розвідці, наводиться стислий опис етапів інформаційної війни проти України, інструменти та механізми, якими послуговується РФ у своїй антиукраїнській політиці. Зазначено, які заходи протидії ворожим інформаційним операціям проводить Україна.

Ключові слова: інформаційна війна, інструменти інформаційної війни, російська пропаганда, Європейський Союз, США, російсько-українська війна.

Проблема відновлення територіальної цілісності України постала перед нашим суспільством не лише у зв'язку з протиправними діями Російської Федерації на території України, а й унаслідок неефективності діяльності вітчизняних політичних еліт протягом чверті століття поперемінного перебування їх при владі. Адже за цей час не було вироблено консолідаційної національної ідеології, не визначено реальних орієнтирів розвитку, які б забезпечили нашій державі достойне місце в системі міжнародних економічних відносин нового інформаційного суспільства, що, у свою чергу, негативно вплинуло на процес консолідації українського

суспільства, утвердження національної самосвідомості та патріотизму українців [6, с. 13].

Інформаційна війна проти України з боку Російської Федерації розпочалася задовго до початку відкритої фізичної агресії цієї країни. Нині через професійне використання пропагандистських прийомів, які застосовувалися ще за часів фашистської Німеччини, 32% мешканців РФ вважають Україну ворогом, що загрожує Росії, тобто ставлять її на друге місце (після США) у рейтингу потенційних ворогів, а 81% підтримують політику В. Путіна.

Метою статті є розуміння інформаційної складової «гібридної» війни, яку РФ розпочала проти України задовго до військової агресії; виокремлення її етапів, методів та завдань; визначення основних напрямів протидії інформаційній агресії.

Як наголошує Г. Касьянов, професор, керівник відділу сучасної історії та політики Інституту історії України, інформаційна війна з Україною з боку Росії стартувала не з початком військової агресії, а набагато раніше – з 2007 р. (це збігається, до речі, з роком заснування фонду «Русский мир»). «Я про це можу судити по своїй галузі – історії. Російські історики, урядові та неурядові організації почали системну активну діяльність, спочатку використовуючи історичні дати, пов'язані з іменами Бандери, Шухевича», – зазначив він [8, с. 184].

На думку голови Національної експертної комісії України з питань захисту суспільної моралі В. Костицького, з боку Російської Федерації понад десять років проводилася антиукраїнська інформаційна війна. В основі цієї війни – поширення недостовірної, неповної, упередженої інформації про Україну, маніпулювання суспільною свідомістю як громадян України, так і інших країн, пропаганда війни, національної та релігійної ворожнечі, зміни шляхом насильства конституційного ладу нашої держави.

Нині ця інформаційна війна перейшла із латентно-замаскованої у відкриту. Впродовж останніх років своєї діяльності Національна комісія відслідковувала в інформаційному просторі України загальні тенденції, які свідчили про швидке розгортання антиукраїнської інформаційної війни, яка охоплює кілька періодів.

За словами експерта, перший етап інформаційної війни в медіапросторі визначався руйнуванням самоідентифікації українців, це відбувалось «м'яко», проте створило передумови для подальшого впливу.

Другий етап відбувся у 2010–2011 році і мав на меті «руйнування національної та міжконфесійної злагоди». Водночас, В. Костицький заперечив існування соціально-економічних основ для протистояння між людьми різних сповідань та національностей.

Третій етап, за словами очільника Нацкомісії, припав на період Євромайдану. «І основний удар спрямували на дискредитацію України як держави, нашу неспроможність створювати державу і будувати її, посягання на територіальну цілісність, конституційний лад. А десь пізніше трохи почалась масована пропаганда війни», – зазначив В. Костицький.

Наразі в Україні спостерігається четвертий етап інформаційної війни, специфікою якого є психологічна агресія, побудована на обмані та маніпуляції громадською думкою; заперечення та зневага до української

державності; синхронізація інформаційної агресії та бойових дій проти України [7].

Як стверджує В. Лизанчук, «відкриті джерела розповідають, що проти України працює десять потужних медіа-груп Російської Федерації, тисячі найнятих фізичних осіб, для яких журналістика – не творчий процес, а вигідний бізнес».

Загалом фахівці виокремлюють такі основні методи інформаційної агресії проти України:

1. Дезінформування та маніпулювання.
2. Пропаганда.
3. Диверсифікація громадської думки.
4. Психологічний та психотропний тиск.
5. Поширення чуток [8, с. 185].

Тому, цими найуживанішими інструментами інформаційної війни в Україні, а також за її межами (з метою забезпечення якнайширшої міжнародної підтримки в європейських та світових інституціях власної геополітичної мети) керівництво Російської Федерації поступово намагається втілити в життя власні імперські амбіції [10, с. 117].

Зазначено, що першочерговим завданням російської гібридної війни на першому етапі її розгортання було знищення реальної державності України та розчленування нашої країни на квазіфедеративних засадах на різні, підконтрольні кремлівському керівництву, анклавів. Нині вістря головного удару на карті нового «плану Барбароса», який зберігається в сейфах кремлівських стратегів, націлене на Європу. Інформаційний складник цього плану передусім має на меті досягнення двох пріоритетних цілей.

1. Нав'язування європейському політикуму власне російського бачення причин та наслідків війни в Україні та погляду на саму Україну як «failedstate», як суто олігархічну державу, яка знищує власних громадян і яка ніколи державою, власне, не була. У цьому плані Державі України протиставляються «народні республіки» (ДНР і ЛНР), буцімто цілковито позбавлені олігархічних впливів. Цільовою аудиторією цієї інформаційної атаки є як європейське експертне середовище, так і представники (носії) масової свідомості.

2. Посилення внутрішніх протиріч між європейськими державами «багатої Півночі» й «бідного Півдня», а також між Європою та США.

Для цього використовується весь напрацьований за останні 10–20 років інструментарій, починаючи від прямого ідеологічного та економічного тиску й закінчуючи більш витонченими «культурницькими» підходами. Йдеться передусім про створення підконтрольних кремлівським керівникам експертно-аналітичних структур у Європі, про «персональну обробку» окремих високофахових експертів та журналістів, високого рангу екс-політиків.

Крім того, сьогодні можна побачити щонайменше дві домінуючі лінії, за якими інформаційно «б'є» Росія по країнах ЄС у контексті української кризи.

Перша мета – спробувати досягти взаєморозуміння із Заходом, передусім «економізувавши» українсько-російську війну. Тобто довести Заходу, що йому немає сенсу втягуватись у затяжне протистояння з Росією, оскільки це б'є по кишенях простих європейців.

Друга мета – розбити євроатлантичну єдність, посилюючи існуючі суперечності між Європою та

США. Ведеться спрямована пропаганда ідеї того, що США намагаються руками та коштами європейців вести війну (передусім – економічну) з Москвою, що шкодить інтересам європейських столиць [2, с. 515].

Варто відмітити, що дедалі більше російських ресурсів інвестують у державні й контрольовані ЗМІ. Росія збільшила фінансування міжнародно-трансльованих телеканалів, RT і «Росія сьогодні». У 2016 році RT, який поширює інформацію англійською, іспанською та арабською мовами, отримав 19 млрд. рублів (307 млн. доларів США). Росія виділила 80,2 млрд. рублів для державних ЗМІ, що на 30% більше порівняно з минулим роком [3].

Однак усе зазначене не означає, що Україна і демократична Європа не знайдуть уже в найближчій перспективі асиметричної демократичної відповіді на загрози й виклики агресивної кремлівської пропаганди. Особливо у тому випадку, якщо країни ЄС усвідомлять, що протидія кремлівській інформаційній агресії є для них таким самим невідкладним пріоритетом, як і для України. Європейським партнерам варто зрозуміти при цьому цінність України як партнера, адже Україна впродовж тривалого ідеологічного протистояння російській агресії напрацювала певний інформаційний імунітет, має очевидні сильні внутрішні запобіжники, які сформувались або ситуативно, або вимушено впродовж останніх років активної боротьби за незалежність та територіальну цілісність.

До переваг України в інформаційній війні з Росією слід віднести:

а) ідейно монолітне суспільство;

б) чітке розуміння усіма суспільними верствами того, що проти них як соціуму реально ведеться інформаційна війна як складова частина «гібридної» війни.

Україна вже практично застосовує перше коло засобів протидії антиукраїнським інформаційним заходам ворожої сторони. Поки що йдеться, на жаль, не про наступальні, а оборонні заходи.

І Україна тут могла б не лише навчитись чогось у Заходу (зокрема, практиці проектування та реалізації стратегічних комунікацій), а й сама навчити Захід боротись із російською пропагандою. Наприклад, в Україні діють декілька проектів, які системно розбирають російські новини і показують ступінь брехні в них. Ми починаємо розуміти, що і як має бути застосовано для ефективного протидії російській пропаганді, хоча не завжди маємо кошти для реалізації таких проектів. Для ЄС це менш значуща проблема. Тож Україна та Західний світ можуть допомогти один одному в боротьбі з російською пропагандою і не допустити поширення подальшої нестабільності (регіональної та глобальної) в цивілізованому світі – того, чого так прагне Росія [2, с. 515].

Можна констатувати, що гібридний метод агресії, який застосовує Росія не лише до України, але й до демократичних держав загалом, поступово знищує зрозумілий нам світопорядок, і значною мірою ми спостерігаємо, як ця «хвиля» залишає нам його «уламки».

Чи не вперше за весь час існування України «державна інформаційна політика» перетворилась із квазісутності на реальність, важливість якої стала зрозуміла кожному громадянину. Інформаційна складова гібридної агресії виявилась не менш потужною за військову та економічну,

і навіть в умовах відносного військового затишшя РФ продовжує свої деструктивні інформаційні операції проти України, намагаючись провокувати соціальну нестабільність, здійснюючи інформаційно-психологічні впливи на особовий склад ЗСУ, здійснюючи кібератаки проти важливих інфраструктурних об'єктів.

Безумовно, активні заходи протидії ворожим інформаційним операціям можливі лише в тому випадку, коли це стане одним із пріоритетів державної політики [4, с. 90].

Слід відзначити, що за останній (2017) рік політика держави у сфері захисту її інформаційного простору та забезпечення інформаційної безпеки загалом стала більш комплексною й ефективною. Можна констатувати, що після особливо складних 2014–2015 рр. держава почала формувати в 2016 р. комплексну систему протидії інформаційному складнику гібридної війни. У 2017 р. триває активний розвиток цього процесу, приймаються узгоджені рішення, додержується досить вдалий баланс між обмежувальними (для ворожого контенту та деструктивних дій супротивника) і стимулюючими (для власного контенту) заходами як стосовно захисту інтересів громадян, суспільства та держави, так і для подальшого розвитку її інформаційного простору. При цьому агресор не зменшує тиску на інформаційний простір України, намагаючись вражати ціннісні, моральні установки суспільства, підривати довіру громадян до влади та перетворень, які вона здійснює, руйнувати налагоджені процеси циркулювання інформації та розмивати поняття «правда» [1].

Україна активно протидіє всім зазначеним деструктивним впливам, розвиваючи для цього нормативно-правові та інституційні можливості, збільшуючи фінансування сфери інформаційної безпеки. Зокрема, у 2015 р. за статтею бюджету «Здійснення заходів у сфері захисту національного інформаційного простору» було виділено 2 млн. 800 тис. грн. У 2016 р. в головному фінансовому документі країни такої статті взагалі не було, а в 2017 р. на заходи щодо захисту національного інформаційного простору буде витрачено 33 млн. 600 тис. грн. [5].

Важливим етапом формування сучасної державної інформаційної політики стало ухвалення Доктрини інформаційної безпеки України. Документ заклав базові підходи щодо формування системи захисту та розвитку інформаційного простору в умовах глобалізації та вільного обігу інформації, а також функціонування держави в умовах використання агресором інформаційної сфери як ключової арени протиборства. Важливим здобутком Доктрини є чітке визначення механізмів її реалізації, що дозволить зробити цей засадничий документ практично значущим [9].

До інших важливих кроків розвитку та захисту національного інформаційного простору слід віднести:

– вирішення проблеми обміну інформацією з обмеженим доступом між Україною та НАТО;

– припинення дії міждержавних угод з Російською Федерацією про співробітництво у сфері телебачення, радіомовлення та інформації;

– удосконалення процедури застосування санкцій Національною радою України з питань телебачення і радіомовлення та розширення переліку підстав для переоформлення ліцензії;

– позбавлення російських спецслужб можливостей слідкувати за громадянами України через блокування відповідних сайтів [1].

Окремим важливим напрямом є глибинне реформування системи інформаційного позиціонування України на міжнародній арені. Слід визнати, що, незважаючи на всі реформи (швидше – спроби реформ) цієї сфери, ми до останнього часу маємо справу з тією ж радянською моделлю зовнішньополітичного інформування. Наскільки вона малоефективна, нам переконливо доводить та ж Російська Федерація, яка, незважаючи на загальне враження реконструювання аналогічної моделі в РФ, провела досить серйозну її реформу. Зовнішня інформаційна політика цієї країни стала більш динамічною (завдяки створенню чисельних «неурядових фондів» або взаємодії із західними експертами), більш сучасною та активніше залучає функціональні спроможності спеціальних служб.

Слід визнати, що Росія має більш фінансові можливості для просування цього напрямку, що, однак, не означає, що це – єдина причина успіху «нової кремлівської пропаганди». Москва ефективно послуговується наявною міжнародною інформаційною інфраструктурою, розуміє, яким чином ця інфраструктура функціонує, як потрібно працювати із новими медіа (а коли не розуміє, – пробує, відшукуючи нові можливості).

Істотна відмінність між українським зовнішнім інформуванням і російським полягає навіть не у різних матеріально-технічних вихідних позиціях. Росії вдалося віднайти найбільш важливе для ефективної інформаційної діяльності – чіткий та зрозумілий наратив, розповідь, яка не дисонує із внутрішніми стереотипними чи культурними установками мешканців демократичних країн. При цьому їхній наратив має ефективну систему сегментування не лише для населення різних країн, але й у межах однієї країни для різних цільових аудиторій. Це саме те, чого часто не вистачає українському інформаційному позиціонуванню у світі [4, с. 90].

Висновок. Таким чином, події на Сході України, українсько-російське інформаційне протистояння, пов'язане з ними, стали трагічною ілюстрацією розвитку інформатизованих технологій у військовій справі, уявлень про гібридні та інформаційно-психологічні війни, що поєднують застосування інформаційних, у тому числі інформаційно-психологічних, і силових компонентів тиску на противника. На прикладі збройних конфліктів останніх років, і конфліктів з акцентом на інформаційну складову суспільство дедалі більше переконується, що інформаційна агресія в сучасних умовах потребує спеціальної уваги й суспільного реагування, не менш відповідального, ніж пряма збройна агресія.

У фахівців зростає розуміння того, що саме інформаційно-психологічна війна в наш час набуває руйнівного для особистості й суспільства значення абсолютною невідворотністю свого впливу. Вона діє на глибинні процеси засвоєння змісту використовуваної людьми інформації про світ і суспільство як усталені, закріплені досвідом багатьох поколінь цього етносу еталони оцінок навколишньої дійсності та поведінки. Вона може знищувати безпосередньо основи національної самоідентифікації.

Ці події стали також переконливим доказом того, що комплексна інформаційна агресія в сучасних умовах

потребує адекватних дій щодо її нейтралізації. Такі дії мають реалізуватися в чіткій координації всієї системи інформаційно-аналітичного забезпечення суспільства для донесення до свідомості громадян змісту державної політики, діяльності, спрямованої на нейтралізацію агресії, спростування неправдивої аргументації, для нейтралізації всіх інших негативних впливів на вітчизняну інформаційну сферу.

Тому, у сучасних умовах ефективне протистояння інформаційній агресії проти України може бути забезпечене лише консолідацією суспільства на базі національної державницької ідеології. Лише сучасна національна ідеологія в ментально складному українському суспільстві може стати чинником об'єднання Сходу й Заходу, Півдня й Півночі нашого різноманітного суспільства. Вона має ґрунтуватися на системі духовно-ціннісних орієнтирів українського народу, стати дороговказом перспектив національного розвитку, гарантом стійкості нації й держави в усіх випробуваннях, що випадають на долю українського народу в умовах розвитку інформаційного суспільства.

Список використаних джерел

1. Аналітична доповідь до Щорічного Послання Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішню та зовнішню становище України в 2017 році» // Національний інститут стратегічних досліджень [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/2684/>
2. Власюк О. С. Національна безпека України: еволюція проблем внутрішньої політики: Вибр. наук. праці / О. С. Власюк. – К.: НІСД, 2016. – 528 с.
3. Джердж С. Інформаційна війна Росії проти України: асиметрична відповідь // Слово Просвіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://slovoprosvity.org/2016/04/14/informacijna-vijna-rosi%D1%97-proti-ukra%D1%97ni-asimetrichna-vidpovid/>
4. Дубов Д. Державна інформаційна політика України в умовах гібридного миру та війни // Стратегічні пріоритети. – №3 (40) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.niss.gov.ua/public/File/Str_prioritetu/SP_3_40_16.pdf
5. Закусило М. Держбюджет–2017: скільки коштують суспільне, інововлення, кіно [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://detector.media/infospace/article/122357/2017-01-19-derzhbyudzet-2017-skilki-koshuyut-suspilne-inovovlennya-kin/>
6. Інформаційні чинники системи інтеграторів Донбасу і Криму в загальноукраїнській єдності: [монографія] / [В. Горвий (кер. проекту), О. Онищенко, В. Попик та ін.]; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2016. – 202 с.
7. Костицький В. Інформаційна війна проти України – виклик світовому порядку // Оксамит [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.oksamyt.org/publik/zhit-krain/882-0202201511>
8. Соціокультурні механізми формування ментального імунітету проти зовнішніх маніпуляцій свідомістю населення України: [монографія] / [В. Горвий (кер. проекту), О. Онищенко, В. Попик та ін.]; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2015. – 228 с.
9. Указ Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 29 грудня 2016 року «Про Доктрину інформаційної безпеки України» від 25 лютого 2017 р. №47/2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/documents/472017-21374>
10. Черненко Т. Ідея сепаратизму як один з інструментів інформаційної війни проти України // Стратегічні пріоритети. – 2016. – №2 (39) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.niss.gov.ua/public/File/Str_prioritetu/Prioritet_2.pdf

References

1. Analitichna dopovid' do Shhoričnogo Poslannja Prezydenta Ukraїny do Verhovnoi Rady Ukraїny «Pro vnutrishnje ta zovnishnje stanovyshe Ukraїny v 2017 roci» // Nacional'nyj instytut strategichnyh doslidzhen' [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.niss.gov.ua/articles/2684/>

2. Vlasjuk O. S. Nacional'na bezpeka Ukraïny: evolucija problem vnutrishn'oi' polityky: Vybr. nauk. praci / O. S. Vlasjuk. – K.: NISD, 2016. – 528 s.

3. Dzerhdzh S. Informacijna vijna Rosii' proty Ukraïny: asymetrychna vidpovid' // Slovo Prosvity [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://slovoprosvity.org/2016/04/14/informacijna-vijna-rosi%D1%97-proti-ukra%D1%97ni-asimetrychna-vidpovid/>

4. Dubov D. Derzhavna informacijna polityka Ukraïny v umovah gibrydnogo myru ta vijny // Strategichni prioriteti. – №3 (40) [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: http://www.niss.gov.ua/public/File/Str_prioritetu/SP_3_40_16.pdf

5. Zakusylo M. Derzhbyudzhet-2017: skil'ky koshtujut' suspil'ne, inomovlennja, kino [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://detector.media/infospace/article/122357/2017-01-19-derzhbyudzhet-2017-skilki-koshtuyut-suspile-inomovlennja-kino/>

6. Informacijni chynnyky systemy integratoriv Donbasu i Krymu v zagal'noukraïns'kij jednosti: [monografija] / [V. Gorovyj (ker. proektu), O. Onyshhenko, V. Popyk ta in.]; NAN Ukraïny, Nac. b-ka Ukraïny im. V. I. Vernads'kogo. – Kyïv, 2016. – 202 s.

7. Kostyc'kyj V. Informacijna vijna proty Ukraïny – vyklyk svitovomu porjadku // Oksamyt [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.oksamyt.org/publik/zhit-krain/882-0202201511>

8. Sociokul'turni mehanizmy formuvannja mental'nogo imunitetu proty zovnishnih manipulacij svidomistju naselennja Ukraïny: [monografija] / [V. Gorovyj (ker. proektu), O. Onyshhenko, V. Popyk ta in.]; NAN Ukraïny, Nac. b-ka Ukraïny im. V. I. Vernads'kogo. – Kyïv, 2015. – 228 s.

9. Ukaz Prezidenta Ukraïny «Pro rishennja Rady nacional'noi' bezpeky i oborony Ukraïny vid 29 grudnja 2016 roku «Pro Doktrynu informacijnoi' bezpeky Ukraïny» vid 25 ljutogo 2017 r. №47/2017 [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.president.gov.ua/documents/472017-21374>

10. Chernenko T. Ideja separatyizmu jak ody z instrumentiv informacijnoi' vijny proty Ukraïny // Strategichni prioriteti. – 2016. – №2 (39) [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: http://www.niss.gov.ua/public/File/Str_prioritetu/Prioritet_2.pdf

Kundeus O. M., candidate of political sciences, associate professor of department of political science and sociology of the Rivne State Humanitarian University (Ukraine, Rivne), oksana_kundeus@ukr.net

Information component of the «hybrid» war of the Russian Federation against Ukraine

The article is devoted to the understanding of the information component of the «hybrid» war, which the Russian Federation introduced long before the military aggression. It is said that from aggressive information al and psychological impact suffered not only Ukrainians society, citizens of the post-Soviet countries, but also other countries of the European Union and the USA not least.

At the same time, in the scientific research, a brief description of the stages of informational war against Ukraine is given. Also, tools and mechanisms, used by the Russian Federation in its anti-Ukrainian policy are described. The measures to counter hostile information operations conducted by Ukraine are also indicated in the article.

Keywords: information war fare, information war fare tools, Russian propaganda, European Union, US, Russian-Ukrainian war.

* * *

УДК 327

Гмирянська К. О.,

здобувач кафедри міжнародних медіакомунікацій та комунікативних технологій, Інститут міжнародних відносин Київського національного університету ім. Тараса Шевченка (Україна, Київ), gmyrianska@ukr.net

АНАЛІТИЧНІ СЦЕНАРІЇ РОЗВИТКУ МІЖДЕРЖАВНИХ ВІДНОСИН УКРАЇНИ ТА РОСІЇ В КОНТЕКСТІ ВІДКРИТОГО ПРОТИСТОЯННЯ

З огляду на актуальність вивчення зовнішньої політики України та Росії щодо один одного, у статті коротко окреслено поточний безпековий вимір двосторонніх відносин. Представлено аналітичні сценарії розвитку

міждержавних україно-російських відносин в контексті відкритої агресії Російської Федерації на Сході України. Серед ймовірних сценаріїв, автор виділяє три основних, ключовою парадигмою яких є заморожування, деескалація та ескалація. Автором дано стислу політичну та безпекову характеристику ситуації за умов гіпотетичної реалізації одного із запропонованих сценаріїв.

Ключові слова: Україна, Росія, конфлікт, аналітичний сценарій, зовнішня політика.

Україну та Росію пов'язують спільні історико-географічні фактори, що у свою чергу, накладає особливий відбиток на розвиток міждержавних відносин та зобов'язує вчених досліджуючи відносини на міждержавному рівні, виявляти національні особливості, тенденції, що їх обумовлюють контексті геополітичних змін у новітню добу на рубежі ХХ–ХХІ століть. У роботі зроблено спробу проаналізувати деякі особливості безпекових питань україно-російських відносин в контексті агресії Російської Федерації на Сході України та анексії Автономної республіки Крим та запропоновано аналітичні сценарії подальшого розвитку подій.

Серед робіт, автори яких у контексті аналізу діяльності України на міжнародній арені торкаються сучасних україно-російських відносин, заслуговують на особливу увагу праці В. Горбуліна, О. Литвиненка, С. Галаки, Г. Перепелиці, С. Гринька, А. Зленка, Ф. Рудича та інших. Роботи цих вчених багато в чому присвячені проблемам участі України у системі міжнародних відносин, спробам визначення перспектив розвитку відносин з іншими державами та зокрема з Російською Федерацією. В їх роботах простежується характеристика ідейно-політичних передумов становлення міждержавних україно-російських відносин, їх розвиток та ймовірні зони конфліктності, перспективи співробітництва між обома країнами [1].

Сьогодні немає підстав говорити про потепління у відносинах з Росією ближчим часом, навпаки – Москва продовжує вести неоголошену війну проти України, забезпечує військово, матеріальну, інформаційну підтримку сепаратистському заколоту на Донбасі. Ситуація на Сході України загрожує не тільки перетворенням на «заморожений конфлікт», а й подальшою військовою експансією з метою руйнування української державності.

За чотири роки існування конфлікту між Україною та РФ у громадській свідомості сформувалося стійке негативне ставлення до політики Росії на українському напрямі, посилюється відчуження між українцями і росіянами; зросли песимістичні оцінки двосторонніх відносин, критичне ставлення до їхніх перспектив і до того, як будувати зв'язки між Україною та Росією.

На основі аналізу ключових чинників, що визначають характерні дії у відносинах між Україною та РФ, розглянуто найвірогідніші сценарії розвитку україно-російських відносин.

До факторів, що впливають на розвиток подій навколо Донбасу і Криму, безсумнівно, варто віднести політичну нестабільність всередині самої України. З одного боку є Росія, якій вигідний параліч влади, з іншого ми маємо наявність внутрішніх гравців, зацікавлених у переформатуванні влади в Києві. Це посилюється поглибленням соціально-економічної кризи, радикалізується настрої мас.

Важливо розуміти, що на гіпотетичні сценарії розвитку україно-російських відносин будуть впливати